

Nielsen, K. & Kvale, S. (ed): **Mesterlære - Læring som social praksis**. Hans Reitzels Forlag.

Anmeldt af *Gerda Kraft*

For ikke så mange år siden kunne man uden at ryste på stemmen sige til en seks-syvårig: nu skal du i skole og nu skal du til at LÆRE noget.

Den underliggende og selvfølgelige antagelse bag dette udsagn er, at det at lære noget forudsætter, at man sidder på en skolebænk og modtager undervisning, og at læring består i særlige individuelle, mentale aktiviteter, der bedst udfolder sig uden for dagliglivets praktiske gøremål.

I dag er denne forståelse af læring og undervisning i opbrud. Det er især antagelsen af den direkte og ukomplicerede sammenhæng mellem undervisning og læring, der fremstår som usikker. Usikkerheden afspejler sig i forskellige teoriansatser med fokus på "læring" frem for "undervisning". Dog fastholdes i disse teorier forståelsen af, at læring foregår i dertil indrettede institutioner, at den udgøres af særlige mentale aktiviteter og at den er en individuel foreteelse.

Med "Mesterlære - Læring som social praksis" præsenteres imidlertid et perspektiv på læring, der systematisk lægger sig uden for denne forståelse. Bogen samler en række bidrag fra forskellige forskere med en fælles interesse for udvikling af en mere omfattende forståelse af læring end den, traditionelle læringsteorier kan byde på. Ud fra den antagelse, at læring ikke kan reduceres til det, der foregår i det, vi sædvanligvis opfatter som privilegerede institutioner for undervisning og læring, samler interessen sig om, hvad og hvordan og under hvilke omstændigheder der læres i andre sammenhænge end skolens. Det er den konsekvente gennemførelse af dette perspektiv, der er bogens styrke: det giver bogens forfattere mulighed for at koncentrere sig om beskrivelsen af og refleksionen over de læringskontekster, læringsformer og læringsressourcer, der byder sig til i det daglige, praktiske liv.

"Mesterlære" dækker i denne bog ikke (alene) den traditionelle mesterlære, men optræder som en idemæssig grundfigur for studiet af læring. I introduktionen præsenterer redaktørerne det varierede udbud af felter for forståelse af, hvad læring er/kan være, denne grundfigur giver adgang til. Den samlende forståelsesramme for dette brede felt er, at læring kan studeres som "skiftende deltagelse i igangværende social praksis".

Det frugtbare i denne opfattelse demonstreres overbevisende (forførende?) i en række solide empiriske studier, der spænder fra traditionel håndværkeruddannelse til sofistikeret forskeruddannelse. Gennem disse studier illustreres også udviklingen af begreber, der kan indfange væsentlige træk ved såvel de omstændigheder, hvorunder der læres (handlekontekster), hvordan der læres (deltagerbaner) som læringsresultatet (transformation af personen). Bidragyderne udforsker med ydmyghed over for opgaven og grundighed i arbejdet de muligheder, de udvalgte praksisfelter åbner for en mere omfattende forståelse af læring: de kontekster, hvori læring finder sted, beskrives, og de træk, som fremmer eller vanskeliggør de enkelte deltagers vej fra nybegynder til fuldbefaren, registreres

og udforskes. Læringsformer som identifikation og imitation, som vi har vænnet os til at overse, demonstreres som potente og frugtbare, og betydningen af kroppens tilstedeværelse i læring understreges.

Bogens teoretisk orienterede afsnit illustrerer begrebsudviklingen inden for forskningsfeltet og viser forskningens uafsluttede, eksplorative karakter - understreget af en præsentation af de centrale begreber i ordlisten bag i bogen. Divergenser mellem de enkelte forfattere og problemer med bestemmelsen af centrale problemer lægges frem. Det gælder fx. den helt grundlæggende forståelse af læring som konstitueret i social praksis. Jean Lave peger på problemet med at afgrænse læring, hvis den bestemmes som et aspekt af enhver social praksis. Bdr. Dreyfus anfægter den opfattelse, at enhver indlæring af færdigheder forudsætter et praksisfællesskab og antyder hermed måske, at hvis "praksisfællesskab" forstås så bredt, at det indbefatter det sociale i al almindelighed, bliver også det et tomt begreb. Forståelsen af læring som grundlæggende socialt situeret anfægtes også af Jens Rasmussen, der peger på, at en sådan anskuelse fratager os muligheden for at skelne mellem læring og socialisering og dermed også for at skelne mellem det intenderede og det, der "sker af sig selv".

Bogens konsekvent gennemførte fokusering på læring i andre kontekster og under andre former end dem, der er fremherskende i uddannelsesinstitutionerne og i den pædagogiske forskning, er bogens styrke: den giver forskerne mulighed for at fordybe sig og åbne perspektiver inden for de rammer, den har sat.

Den konsekvent gennemførte synsvinkel kan imidlertid også være dens svaghed. Bogen henvender sig ikke til en snæver kreds af praksispædagoger, men sigter mod den almene pædagogik. Ambitionen er, at forskningsresultaterne og de indsigter, de giver, kan bidrage til at udvide forståelsen af, hvad der sker også i de etablerede uddannelsesinstitutioner.

Interessant er det, hvad disse indsigter kan belyse, hvordan de begreber, der er udviklet, kan være frugtbare i det traditionelle uddannelsessystem? Bogens perspektiver peger hen mod en fundamentalt anden forståelse af, hvad der konstituerer læring, hvad resultatet af den er/bør være, hvordan den tilegnes etc., end den der er grundlaget for den klassiske pædagogiske-psykologiske tænkning: at læring er en individuel foreteelse, der primært involverer mentale processer, og som resulterer i, at den lærende erhverver sig viden bestemt som eksplicite, verbaliserbare kendsgerninger og regler. Læring forekommer, når et subjekt på bevidst måde tilegner sig kontekstbefriet viden om den objektive verden. Det er den forståelse, uddannelsessystemet bygger på: det tager sigte på, at den lærende trækker sig tilbage fra det praktiske liv, indgår i en særlig læringskontekst og derefter går videre til en ikke nærmere defineret kontekst, hvor det giver sig til at anvende sin viden.

Læring som social praksis fokuserer på den anden side, som den er beskrevet her, fortrinsvis på kontekster, hvor det lærte skal anvendes her og nu, og hvor konteksten også er det praksisfællesskab, den lærende ser sig som fremtidigt medlem af. Den vidensforståelse, der opereres med, inkluderer situeret, tavs og kropslig viden og undlader til dels at forholde sig til "skolastisk" og "mental" viden. Tre af artiklerne beskæftiger sig således med den praktiske læring af professioner, hvor professionsoplæringen som forudsætning har en tung, skolastisk oplæring (Akre og Ludvigsen, Østerlund, Kvale) uden at forholdet mellem den skolastiske oplæring og den praktiske profes-

sionslæring berøres. Er det et udtryk for, at de to tilgangsvinkler - i hvert fald indtil videre - bevæger sig på så forskelligartet grund, at en dialog får begrænset rum at udfolde sig i?

Forholder det sig sådan, bliver det klart, at der ikke her blot er tale om en negation af eksisterende læringsteori. Det betyder, at de udkast til læringsforståelser, der er præsenteret her, ikke kan tilbyde et umiddelbart alternativ til læringsformer og -metoder inden for undervisningssystemets rammer. Dens begreber kan ikke "oversættes" til brug i det traditionelle uddannelsesvæsen. Er dette rigtigt, rejser det spørgsmålet om, i hvilken forstand kan denne bog da være interessant for den almene pædagogik?

En antydning af det kan man måske finde i Ole Dreiers artikel. Hans anliggende er at forstå læring som et aspekt ved personers aktiviteter i flere kontekster og på tværs af dem. I det perspektiv lærer personer, når de udskiller personlige deltagerbaner i forskelligartede kontekster, heriblandt også skoler, de bevæger sig igennem i deres daglige tilværelse. Det at udstikke personlige deltagerbaner på tværs af kontekster er samtidigt et led i det at blive en person. Som en konsekvens heraf plæderer Dreier for at betragte læringspsykologien som en del af personlighedspsykologien frem for en speciel disciplin, der anonymiserer og afpersonaliserer viden. Ole Dreiers perspektiv giver en antydning af de vidtrækkende konsekvenser for vor opfattelse af forholdet mellem læring og liv, udkastene i denne bog kan bringe os frem til.

Et lige så anvendeligt perspektiv på relevansen af de indsigter og resultater, der præsenteres, giver redaktørerne i det afsluttende til dels begrebsopsummerende kapitel. Her opridser de forståelsen af læring som social praksis som et muligt korrektiv til den fremherskende læringsideologi med dens abstrakte forståelse af læreprocesser som isoleret fra såvel indhold i som mening med det, der læres. I et uddannelsespolitisk perspektiv kan den skitserede læringsforståelse stå som et muligt korrektiv til den fremherskende uddannelsesideologi, hvor tendensen til at udvide den formaliserede, skolaske læring er udtalt - fra kravet om læring i børnehaven til krav om livslang skolaske uddannelse på alle områder. Bogen kan ses som et begyndende modspil til disse fremherskende tendenser, der medfører nedprioritering eller negligering af den kontekstindlejrede viden, der, som forfatterne mener, vil fastholde læringens indholdsdimension, dens værdi i en bredere sammenhæng, og dens identitetsskabende og -vedligeholdende dimensioner.

"Mesterlære - Læring som social praksis" er umiddelbart en let tilgængelig bog. Det skal man glæde sig over, men ikke lade sig narre af. Bogens problemstillinger er komplicerede, og den åbner for en rigdom af perspektiver for den pædagogiske og den pædagogisk-psykologiske forskning, hvis rækkevidde næppe kan overskues for indeværende.